

ŠUMARSTVO SLUNJSKOG KRAJA* I. POVIJEST ŠUMARSTVA SLUNJSKOG KRAJA

FORESTRY IN THE REGION OF SLUNJ
THE HISTORY OF FORESTRY IN THE REGION OF SLUNJ PART ONE

Ivan BOŽIČEVIĆ¹, Mile RADOČAJ²

SAŽETAK: Tema obrađuje povijesna, društveno ekonomski, kulturna, organizacijska, privredna, znanstvena istraživačka i druga zbivanja na području Slunjskog kraja, od doseljenja Hrvata u ove krajeve do današnjih dana, a posebice onih koja su vezana uz šumu i šumarstvo ovoga kraja.

Podijeljena je u dva dijela:

Prvi dio obrađuje povijest Hrvata, doseljavanje i nađeno stanje, formiranje kneževina, državica do kralja Tomislava, zatim propast kraljevstva pa ugarsko-hrvatsko kraljevstvo do prodora Turaka u ove krajeve, obranu od Turaka, knezove Frankopane, Vojnu Krajinu, Slunjsku pukovniju, Imovne općine sve do završetka Drugog svjetskog rata, odnosno do 1945. godine.

Drugi dio obuhvaća formiranje i osnivanje Šumarije u Slunjtu, uspone i padove, organizacije i reorganizacije, OOUR-aizacije, mijenjanja titulara vlasništva sve do današnjih dana.

UVOD

U lipnju mjesecu ove 2003. godine, Šumarija Slunj proslavila je pedesetgodišnjicu rada i djelovanja u sadašnjoj zgradbi. Pola stoljeća rada jedne Šumarije nije veliko razdoblje, pa moramo istaći da je djelovanje šumarstva na ovom području daleko starije, odnosno odnosi između čovjeka i šume, odnosno šume i puka Slunjskog kraja toliko je star, koliko dugo hrvatski puk boravi na ovome prostoru.

Povijesnih podataka o šumarstvu Slunjskoga kraja ima vrlo malo, ili ih uopće nema, pa je trebalo potražiti podatke u susjednim značajnijim centrima šumarske povijesti kao Ogulinu, Senju, Delnicama, Karloveu i dr.

Na području Slunjskog kraja od stoljeća sedmog, otkada se hrvatski puk naselio u ove krajeve i ovdje živi, odigravali su se vojno oružani sukobi, bitke, ratovi, progoni pučanstva, paljenja i iseljavanja, pa opet naseljavanja pučanstva. To je bilo vojno vježbalište. Na ovom području Slunjskoga kraja hrvatski puk se

Slika 1. Upravitelj Šumarije Slunj Mile Radočaj, dipl. ing. šum. otvara svečanost i pozdravlja uzvanike i goste

* Rad je pripremljen za obilježavanje 50-te obljetnice Šumarije Slunj

¹ Ivan Božičević, dipl. ing. šum., 51 215 Kastav, Miserkino br. 10
² Mile Radočaj, dipl. ing. šum., Upravitelj Šumarije Slunj

Slika 2. Sudionici proslave 50-e obljetnice Šumarije Slunj

borio za golo preživljavanje i opstanak na ovim prostorima koji s pravom nosi ime "vjetrometina".

Slunjski kraj čini područje nekadašnjeg kotara Slunj s šest općina:

- Cetingrad,
- Drežnikgrad,
- Primišlje,
- Rakovica,
- Slunj,
- Veljun.

Sadašnje stanje čini područje grada Slunja te područje općina Cetingrada i Rakovice.

1. KRATKI OSVRT NA POVIJEST HRVATA

Na područje današnje Hrvatske, Bosne i Hercegovine u sedmom stoljeću dolaze i naseljavaju se Hrvati. Oni odmah po dolasku osnivaju manje državice – kneževine na čelu s knezovima.

Svojim dolaskom Hrvati potiskuju plemena starosjeditelja Ilira u planinska neprohodna područja, bogata šumama, odnosno prašumama. Hrvati naseljavaju bogatije i plodnije predjele kao Panonsku nizinu – Slavoniju, Dinaride u plodnim riječnim dolinama te kraška polja Hercegovine i Dalmacije.

Objedinjavanjem svih hrvatskih kneževina od Jadranskog mora do rijeke Drave, Tomislav stvara snažnu državu Hrvatsku te se 925. godine kruni za prvog hrvatskog kralja. Krunidba je obavljena na Duvanjskom polju kod današnjeg Tomislavgrada u Hercegovini.

Hrvatsko kraljevstvo traje sve do smrti kralja Zvonimira i pogibije posljednjeg hrvatskog kralja iz porodice Trpimirovića Petra Svačića u bitci s Mađarima –

Ugrima na planini Gvozd, koja se prozvaše Petrova gora. Bitka je održana 1097. godine.

Hrvatsko prijestolje ostaje bez nasljednika. Žena kralja Zvonimira, kraljica Jelena s ugarskog je prijestolja, odnosno iz kraljevske loze Arpadovića, pozvala je svoga brata da preuzme vlast u Hrvatskoj. Tako se i dogodilo, odnosno porazom hrvatske vojske na planini Gvozd i pogibijom posljednjeg hrvatskog kralja iz loze Petra Svačića već 1102. g. u Biogradu na moru kruni se za hrvatskog kralja Koloman Arpadović. Tako Hrvatska gubi 1102. godine svoju nezavisnost, pa djeluje u Ugarskoj kraljevini, kasnije u Austro-ugarskoj monarhiji, pa u Jugoslaviji sve do 1990. godine, odnosno do prvih slobodnih, višestračkih izbora, kada se hrvatski narod plebiscitarno izjašnjava za samostalnu i neovisnu državu Republiku Hrvatsku, međunarodno priznatu, a u Domovinskom ratu krvlju branjenu i oslobođenu.

2. ŠUMOVITOST HRVATSKIH KRAJEVA U POVIJESTI

Svojim dolaskom na područje današnje Hrvatske Hrvati dolaze u šumovit kraj. To su bile većinom zrele i prezrele šume te prašume samo mjestimično devastirane od žitelja i stoke.

Šume, odnosno drvo, služi samo za ogrjev i drvo za gradnju nastambi, odnosno kuća. Šume su se prostirale sve do Jadranske obale, a i otoci su bili pod šumom. Šume su smetale nakon što se pučanstvo povećalo, pa su se krčile, palile i stvarale plodne oranice i sočni pašnjaci.

Iz ovog početnog razdoblja i boravka Hrvata na ovom području imamo malo pisanih dokumenata, a posebice malo za Slunjski kraj. Nešto više podataka nalazimo u povjesnim crkvenim knjigama. Tako se na crk-

venom saboru u Splitu 925. godine spominje župa Drežnik grad kojoj pripada Slunjski kraj. Ova župa zajedno s Modruškom župom, Krbavom, Novigradom i polovicom Like ušla je u sastav i pod upravu novoosnovane biskupije krbavske.

U Vinodolskom zakoniku iz 1288. godine najtočnije pisanom dokumentu na glagoljici iz tog vremena, detaljno se spominju i opisuju sva dobra koja se dijele pučanima, a o šumi i drvetu nema ni slova. Stjepan Frančišković zaključuje da je tada u Vinodolu i okolicu bilo toliko šume da se uzimala, sjekla i koristila prema potrebama. Isto tako nema spomena o čistom zraku, kisiku i sl.

3. KRČKI KNEZOVI – FRANKOPANI

U srednjem vijeku, nakon gubitka nezavisnosti, pa sve do prodora Turaka u ove krajeve, pečat daju Krčki knezovi Frankopani. Oni darovnicama dobivaju u vječni posjed župe zapadnih krajeva Hrvatske od ugarskih kraljeva. Tako 1193. godine dobivaju u vječni posjed Modrušku župu. Godine 1225. dobivaju u vječni posjed Vinodolsku župu, kojoj je pripadalo Hrvatsko primorje i Gorski kotar. 1271. godine građani grada Senja izabiru Frankopane za svoje knezove. 1290. godine dobivaju u vječni posjed Gacku župu.

Širenjem Frankopana na istok preko Drežničke župe, Frankopani podižu na Korani gradove Tržac i Slunj na Slunjičici. Osnivaju četiri loze:

- cetinsku (izumire 1542. godine),
- slunjsku (izumire 1572. godine),
- ozaljsku (izumire 1577. godine),
- tržačku (izumire 1671. godine).

Frankopani koriste šumu, odnosno drvo za brodsku građu, koju prodaju Veneciji, najvećoj pomorskoj sili

na Sredozemlju. Trgovina ide preko luke Senj, gdje Venecija ima svoga preuzimača. Kasnije trgovina seli u luke Bakar i Sušak, jer Turci ugrožavaju trgovinu preko Senja. Sječa šume odvija se na samoj obali kopna ili obali Kvarnerskih otoka i napreduje u unutrašnjost. Stjepan Francišković detaljno opisuje haračenje i puštošenje šuma za vladavine Frankopana u našem Primorju, a za sve krivi knezove Frankopane i njihovu trgovinu s Venecijom.

Spominjemo 1428. godine izgradnju prve pilane na vodenim pogonima i to kod Crikvenice na rijeci Dubračini. Podiže ju crkveni red Paulini, a šumu sijeku vjerojatno odmah pokraj pilane. Kasnije se pilane potočare jako šire na zapad na Rječinu kod Sušaka, pa po Gorskem kotaru na Velikoj i Maloj vodi kod Lokava, Crnog Luga i na rijeci Kupi i Čabranki.

Slunjski kraj nema zapisa o pilanama potočarama za vrijeme vladavine knezova Frankopana.

4. PRODOR TURAKA U HRVATSKE KRAJEVE STVARANJE OBRAMBENOG POJASA

Nakon bitke na Krbavskom polju 9. rujna 1493. godine, zatim bitke na Mohačkom polju 29. kolovoza 1526. godine i pogibije ugarskog kralja Ludovika II. Jagelovića, dolazi do borbi za prazno ugarsko-hrvatsko prijestolje, jer Ludovik II. nije imao nasljednika.

Brat žene Ludovika II. nadvojvoda Ferdinand Habsburgski smatra da njemu pripada ugarsko hrvatsko prijestolje te knezovima Frankopanima, Zrinskim, Blagajskim i dr. nudi vojnu pomoć za obranu od Turaka.

Na prvom hrvatskom saboru u Cetinu 1. siječnja 1527. godine hrvatski knezovi izabiru Ferdinanda za hrvatskog kralja.

Slavonija i Ugarska izabiru Ivana Zapolića. Nastupa građanski rat, dok Turci polako nadiru u hrvatske i ugarske krajeve. Ipak pobjeđuje Ferdinand i Habsburška dinastija.

Austrija podiže vojnu utvrdu Karlovac 13. srpnja 1579. godine, a nadvojvoda Karlo Habsburgski daje mu ime Karlovac (Karlstadt).

To je vrijeme zbjegova hrvatskog naroda iz Like, Korduna, Pounja, Banovine, Bosanske krajine na sjever i na zapad u Ugarsku, Slovačku, Moravsku, Kranjsku i Austriju (Gradišće).

Austrija uvodi vojnu upravu na granici sa Turskom i to od Povila i Ledenica kraj Novog Vinodolskog pa preko Senja, Karlobaga sve do Temišvara u Rumunjskoj.

Padom hrvatskog banskog grada Bihaća u turske ruke 1592. godine dolazi opet do velikog stradanja hrvatskog pučanstva, a sve preživjelo bježi u šume na zapad u civilnu Hrvatsku.

Porazom Turaka kod Siska 22. lipnja 1593. godine turska sila slabla. Sve manje Turci nadiru u ove krajeve.

5. HRVATSKA VOJNA KRAJINA – MARIJA TEREZIJA SA SVOJIM PROPISIMA

Dolaskom na vlast Marije Terezije 1740. godine u Vojnu krajinu uvodi se red i propisi. Svojim urbarima ona propisuje način gospodarenja šumama na području Vojne krajine. Izdaje 1769. godine prvi Zakon o šumama na hrvatskom jeziku. Formira vojne formacije u Hrvatskoj vojnoj krajini Karlovačkog generalata regimete ili pukovnije. To su:

- lička regimeta ili pukovnija sa sjedištem u Gospiću,

- otočka regimeta ili pukovnija sa sjedištem u Otočcu,
- ogulinska regimeta ili pukovnija sa sjedištem u Ogulinu,
- slunjska regimeta ili pukovnija sa sjedištem u Karlovcu.

Slunjska regimeta ili pukovnija osnovana je 1746. godine.

6. PRVO GOSPODARENJE, PRVA PREMJERBA ŠUMA U HRVATSKOJ VOJNOJ KRAJINI

Snimaju se šume, odnosno šumsko bogatstvo Vojne krajine Karlovačkog generalata. To obavljaju stučnjaci šumari, koji su vojni časnici.

Tako šumarnik Franzoni u Karlovačkom generelatu rukovodi premjerbom, mapiranjem odnosno kartiranjem šuma Vojne krajine, a na terenu je izvršava i provodi u djelu major Pierker. Major Pierker uređuje šume i obavlja premjerbu po distrikta – okružjima.

Godine 1765. u Vojnoj krajini Karlovačkog generelata osnovane su tri šumske uprave, odnosno šumarije i to: Krasno, Baške Oštarije na Velebitu i Petrova gora.

Jedino je šumarija Krasno sačuvala svoju tradiciju i sjećanje na taj događaj. Ovaj događaj za šumariju

Krasno opisao je Vladimir Severinski, a nastavlja s proučavanjem Vice Ivančević (Sen).

Šume Slunjske regimete ili pukovnije pripadale su pod šumsku upravu u Petrovoj Gori. Šumama Slunjske regimete ili pukovnije upravlja šumarnik na konju sa sjedištem u Petrovoj gori, uz pomoć jednog stranog i četiri domaća lugara. Kod svake pukovnije postavljen je šumarnik na konju sa po dva lugara konjanika ili jašuća lugara. Jašući lugari ili lugari na konju nadziru i kontroliraju rad lugara pješaka. Šumarnik na konju kod svake pukovnije imao je za upravljanje šumu veličine oko 55.000 – 60.000 rali ili k.j. Lugari pješaci čuvali su površinu šume veličine 5.000 – 6.000 rali ili k.j.

7. IMOVNE OPĆINE U SLUNJSKOM KRAJU

Godine 1848. "burne godine" hrvatski ban Josip Jelačić ukida kmetstvo. Dolazi do segregacije šuma 1873. godine na:

- državne šume,
- šume imovnih općina,
- šume zemljišnih zajednica plemenitih općina,
- šume urbanih zemljišnih zajednica,
- šume krajiških zemljišnih zajednica,
- vlastelinske šume,

– šume različitih vlasnika (bandske, dionička društva, veleposjedi, seljačke šume itd.)

Imovne općine osnovane su 1873. godine po pukovnjama. Svaka pukovnija Vojne krajine dobiva Imovnu općinu. Tako su osnovane:

- Lička imovna općina sa sjedištem u Gospiću,
- Otočka imovna općina sa sjedištem u Otočcu,
- Ogulinska imovna općina sa sjedištem u Ogulinu i
- Slunjska imovna općina sa sjedištem u Karlovcu.

8. SLUNJSKA IMOVNA OPĆINA

Slunjska imovna općina osnovana je 1873. godine. Prvu gospodarsku osnovu dobiva 1885. godine. Revidiranu odnosno obnovljenu gospodarsku osnovu dobiva 1895. godine.

Revidirana odnosno obnovljena gospodarska osnova vrijedila je za razdoblje od 1895. do 1904. godine.

Sjedište Slunjske imovne općine jeste u Karlovcu na Rakovcu – stara šumarska škola.

Slunjska imovna općina ima u svom sastavu dvije šumarije i to:

1. Šumarija Vališselo (Cetingrad)
2. Šumarija Rakovac (Karlovac).

Šumarija Vališselo ima sedam gospodarskih jedinica s kojima gospodari. Dalje je šuma podijeljena na: šumske predjeli, okružja li odjeli (rimski brojevi) i odsjeke (arapski brojevi).

Površine su iskazane u ralima ili k.j. na dvije decimalne, a prirast, etat i šumski fond izraženi su u tvrdim metrima = m³.

Nabrajamo gospodarske jedinice, gdje ističemo označene šumske predjeli sadašnje Šumarije Slunj.

1. G.J. "Komesarska kosa"

2. G.J. "Begovac"

3. G.J. "Strmačka"

4. G.J. "Glinica" šumske predjeli:

- Melnica I. sa tri okružja
- Melnica II. sa jednim okružjem
- Puhanica I. jedno okružje
- Puhanica II. jedno okružje
- Puhanica III. jedno okružje
- Bukovlje evitovačko 1 okružje
- Zvirnjak sa 2 okružja

5. G.J. "Rabinja" šumske predjeli:

- Crno Osovje 11 okružja
- Veliki Lisac 2 okružja
- Šušnjara 1 okružje
- Drenova Glava 1 okružje
- Šljivnjak 5 okružja

6. G.J. "Markovac"

7. G.J. "Petrova Gora"

9. OGULINSKA IMOVNA OPĆINA

Ogulinska imovna općina u svom sastavu ima šumarije:

1. Drežnik – grad
2. Brinje
3. Krivi Put

4. Modruš
5. Ogulin
6. Plaški

U Drežnik gradu postojala je upravna zgrada, a na Kuselju lugarnica.

10. ZAVRŠETAK DJELOVANJA IMOVNIH OPĆINA

Imovne općine rade i djeluju i za vrijeme Jugoslavije – stare, sve do rata odnosno do NDH, koja proglašava sve šume imovnih općina državnim šumama.

Na području Slunjskog kraja radi ratnih operacija nije se gospodarilo šumama. Šume su bile utočišta zbjegovima i partizanima.

Tek 1947. godine Zakonom o ukidanju imovnih općina i zemljšnjih zajednica imovne općine pravno ne postoje. Šumsko zemljište i šume postaju općenarodna imovina – ONI.

II. OSNIVANJE I DJELOVANJE ŠUMARIJE SLUNJ

1. PRIRODNE ODLIKE SLUNJSKOG KRAJA

Područje Slunjskog kraja čini prijelazno područje iz hrvatskih planina Dinarskog sustava u Panonsku nizinu. To je visoravan ispod planinskih masiva Velike i Male Kapele i Plješevice, koju još nazivaju "Slunjska ploča". Nadmorska visina je 200-500 m. Visoravan blago pada od jugozapada prema sjeveroistoku, odnosno od planinskih masiva Kapele i Plješevice prema Karlovačkoj kotlini, odnosno Pokuplju.

Geološki, to su pretežito kredni vapnenci. To je nekadašnje dno plitkog i toplog Panonskog mora, koje je pobjeglo rijekama Koranom, Mrežnicom i Glinom u Kupu pa Savu, te Dunavom u Crno more.

Pretežito je to kraški teren, tzv. "mozaični krš" s plitkim vrtačama, koje puk lokalno naziva "dragama" i blago zaobljenim vrhovima brda. Rijeke smo već navele i to Koranu, Mrežnicu, Glinu i ponornicu Slunjčicu. Prema Cetingradu prevladavaju dolomiti, ima i glinenih škriljevac, a aluvijalni nanosi nalaze se uz spomenute rijeke.

Fitocenološki, to je područje šuma hrasta kitnjaka s običnim grabom *Querceto-carpinetum croaticum* Horvat. Prema Cetingradu prevladava *Fagetum croaticum montanum* – gorska bukova šuma. Pitomi kesten čini uprskane sastojine.

Zbog povoljnih životnih prilika za naseljavanje i izgradnju, poljodjelstvo i stočarstvo, šume su znatno stradale tj. devastirane su. Među pionirskim vrstama i ostacima šuma ističu se cerici, grabici (obični i crni), brezici, trepetljičici te šikare i šibljaci različitih vrsta: *Fraxinus ornus*, *Corylus avellana*, *Ligustrum vulgare*, *Rosa sp.*, *Ramnus cathartica*, *R. frangula*, *Cornus mas* C. *sanquinea* *Viburnus opulus*, *V. Lantana*, *Prunus spinosa*, *Cotinus coggygria*, *Juniperus communis*, *Berberis vulgaris* i dr. Daljni stadij devestacije su vrištine i bujadnice.

2. POČETAK DJELOVANJA ŠUMARIJE SLUNJ (1945 – 1950)

Ministarstvo poljodjelstva i šumarstva NR Hrvatske, u lipnju 1945. godine izdaje **Okružnicu** o rukovođenju, upravi i nadzoru šumskog gospodarstva kotarskim narodnim odborima (KNO).

Slunj kao kotarsko mjesto – prije NOB-e sa šest općina, organizira šumariju sa zadatkom da ponajprije organizira podmirenje lokalnog pučanstva za potrebe građe za obnovu, ogrjevnim drvom i dr. Pri okružnom NO u Karlovcu bio je Odjel za šumarstvo, na čelu s pročelnikom.

Iskorišćivanje šuma odnosno eksploracija šuma većih razmjera odvojena je od šumarija, jer se u stude-

nom 1945. godine na razini NR Hrvatske organizira Zemaljsko šumsko poduzeće (ZEŠUMPOH), sa zadatkom industrijske sječe izrade i vuče drvenih sortimenata od panja do javnih prometnica.

1946. godine iz nadležnosti KNO izdvajaju se državne šume i šume imovnih općina. Predane su na upravu šumarijama, koje se u jesen iste godine ukidaju, a osnivaju se reviri na čelu s lugarima revirnicima. Glavni im je zadatak doznaka i obilježavanje stabala za sječu.

1947. godine na temelju "Zakona o proglašenju imovine zemljšnjih i njima sličnih zajednica te krajiš-

kih imovnih općina” (NN NRH br. 36/47) sve šume zemljšnjih zajednica i krajiskih imovnih općina postaju općenarodna imovina (ONI).

Sada je ponovo osnovana Šumarija Slunj za sve šume i šumska zemljišta bivše slunjske imovne općine, te ogulinske imovne općine koja se nalazi na području kotara Slunj, kao i zemljšnjih zajednica na području kotara Slunj.

Šume i šumska zemljišta na području kotara Slunj koja su pripadala ogulinskoj imovnoj općini, također su u sastavu Šumarije Slunj, ispostava Šumarija Rakovica.

Šumarija Cetingrad još nije osnovana, jer tadašnji njezin teren pokriva Šumarija Slunj.

Industrijske sjeće još su uvijek odvojene od Šumarija, a obavlja ih Poduzeće za iskorišćivanje šuma (PODIŠ).

Krajem 1947. godine osnovana su šumska gospodarstva i direkcija šuma. Šumarija Slunj po toj organizaciji pripada Šumskom gospodarstvu “Šamarica” sa sjedištem u Glini (Sisak) te Direkciji šuma u Zagrebu.

Ovo navedeno razdoblje karakterizira brza promjena organiziranosti Šumarskog gospodarstva u traženju najboljeg rješenja za Šumarsko gospodarstvo. Petar Nežić spominje trinaest promjena organiziranosti Šumarskog gospodarstva za petgodišnje razdoblje.

Značajna je 1948. godina po Rezoluciji Infombiro-a, te velikim sječama šume na temelju godišnjih planova sjeća i na temelju naloga saveznih i republičkih organa uprave. S područja Slunja poznate su obveze seljaka i odlazak u Kapelu na sjeću i izvlaku šumske proizvoda.

3. KOTARSKA USTANOVA SA SAMOSTALNIM FINANCIRANJEM

Ovakva organiziranost traje kratko, odnosno do 1. srpnja 1949. godine. Tada je osnovano novo Šumsko gospodarstvo “Javornica” Ogulin. Šumarija Slunj ulazi zajedno s ispostavom Rakovica iz Kotara Slunj, te Šumarija Generalski Stol, kotara Karlovac zajedno sa Šumarijama Jasenak, Ogulin, Josipdol i Plaški u sastav novoga Šumskog gospodarstva “Javornica” Ogulin. U svom sastavu ima šest Šumarija i jednu ispostavu.

Tek 1. siječnja 1950. godine sve šume i šumska zemljišta u NR Hrvatskoj, osim šuma sitnih seljačkih posjeda, čine ONI i pripadaju Šumarijama.

Nakon formiranja Šumskog gospodarstva “Javornica” Ogulin ubrzo dolazi do ukidanja navedenih Šumarija u sastavu Gospodarstva, a osnovani su rajoni od više lugarija.

Krajem 1950. godine ponovno se formiraju Šumarije koje dobivaju djelatnost iskorišćivanja šuma, jer se ukidaju Poduzeća za iskorišćivanje šuma.

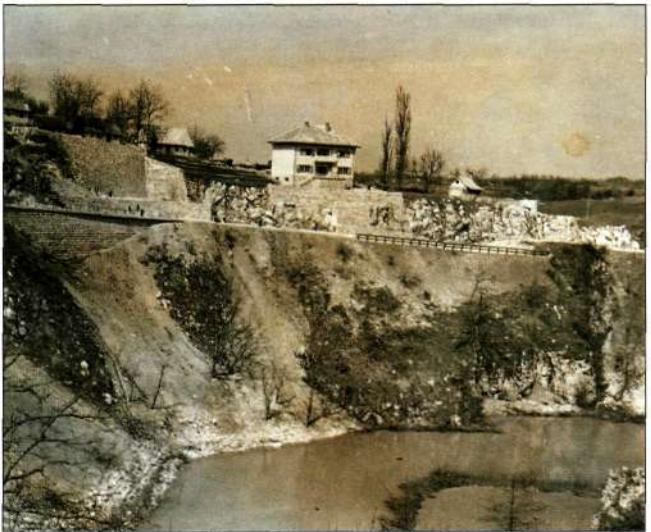
Premjerba i procjena površine šuma, drvne mase, Šumskog fonda počinje 1947/48. godine i spominje se kao brza inventarizacija šuma na temelju starih postojećih osnova gospodarenja, ostalih podataka i procjena stručnjaka. U Šumariji Slunj ovi radovi obavljaju se na terenu tijekom 1950/51. godine. Revizija ovih podataka i prva mjerena obavljena su 1956. godine.

Šumsko gospodarstvo “Javornica” Ogulin 1952. godine osniva Sekciju za uređivanje šuma i obavlja prve uređajne radove.

Šumarija Slunj u tom razdoblju dobiva za upravitelja dipl. ing. Šumarskoga Ivu Franjkovića uglednog i

Slika 3. Dio djelatnika Šumarije Slunj iz 1957. god. Prvi slijeva Ivo Franjković, dipl. ing. Šum. osnivač i prvi upravitelj

Slika 4. Panorama grada Slunja gdje je zgrada Šumarije Slunj u središtu slike

uvaženog stručnjaka među šumarima. Rodom i podrijetlom iz Ogulinskog kraja, rođen u Beču, visoke inteligencije i manira. Pod njegovom upravom gradi se 1953. godine i useljava 1954. g. upravna zgrada u Slunj na Staroj cesti. Upravna zgrada ima prizemlje za urede te kat sa stanom za upravitelja šumarije i jednom prolaznom sobom. Podrum ispod cijele zgrade služi za skladište, a garaža za službeno vozilo pokrivena je velikom terasom za odmor. Lokacija zgrade je na najljepšem mjestu grada Slunja. U neposrednoj blizini bio je hotel "Slunjčica" izgrađen u stijeni. Privatno zemljište kupljeno od Jose Hazlera. Šumarija Slunj nalazi se iznad kanjona rijeke Slunjčice s pogledom na grad Slunj, katoličku crkvu, rijeku Slunjčicu s mostom na njoj ispod staroga grada i s moćanovim mlinovima i slapom. To je po položaju tada bila **Villa** koja se lijepo uklopila u okolni krajolik i obogatila ga. Bila je ponos i dika grada Slunja.

31. ožujka 1954. godine ukidaju se šumska gospodarstva u NR Hrvatskoj, pa se ukida i Šumsko gospodarstvo "Javornica" Ogulin, a formiraju se šumarije kao kotarska ustanova sa samostalnim financiranjem. Tako se Šumarija Slunj transformira u kotarsku ustanovu sa samostalnim financiranjem. Ima u svom sastavu ispostavu Rakovici i Cetingrad. Pri kotarevima se formiraju šumski inspektorati. Tako je u kotaru Slunj formiran Šumski inspektorat na čelu sa Stjepanom Lulić dipl. ing. šum.

Šumski inspektorat u Slunj radi do 13. svibnja 1955. godine kada se ukida Kotar Slunj, a formira se Općina Slunj na istoj površini na kojoj je djelovao Kotar Slunj.

Općina Slunj pripada Kotaru Karlovca, a susjedni kotar je Ogulin. Isto se tako ukidaju sve općine bivšeg kotara Slunj i sve sada čine općinu Slunj. To je početak za formiranje kasnije Zajednice općina, kada će i kotar Ogulin ući u Zajednicu Općina Rijeka. Šumski inspek-

torat iz Slunja odlazi u Karlovac.

Za šumarstvo je zanimljivo da ono tada mora prihvati višak činovništva iz bivših općina bez obzira na osposobljenost i stručnost istih. To su većinom bili borci ili prvoborci iz NOB-a. Tada šumarija Slunj ima najveći broj lugara – čuvara šume, ukupno 13. Tada se formiraju kotarski fondovi za unapređenje šumarstva (FUŠ), koji su značajni za pošumljavanje. Šumarija Slunj formira grupu djelatnika (žena) na uzgajanju šuma. Šumarija Slunj ima u Slunjskom boriku privremeni lokalni rasadnik šumskih sadnica. To je razdoblje pošumljavanja oko "Magazina" iznad Rastoka, oko podsađivanja sadnica smreke ispod starih stabala crnog i običnog bora u Slunjskom boriku.

U razdoblju 1955/1956. godine obavljena je inventarizacija vrednijih šuma klupiranjem svih stabala (totalna klupaža) iznad taksacijske granice od 10 cm na 1,30 m iznad tla. Izrađena je dugoročna osnova sječa 1957-1971. g.

1955. godine u Šumariji Slunj uvodi se kolektivni organ upravljanja – Upravni odbor sastavljen od viđenijih privrednika ili češće društveno-političkih djelatnika.

Šumarija Slunj u sastavu Šumskog gospodarstva "Javornica" Ogulin gospodari šumskom površinom po gospodarskim jedinicama kako slijedi:

1. G.J. "Kneja" – Grbni Palež	2.412,79 ha
2. G.J. "Hum"	3.012,48 ha
3. G.J. "Kremenita Glavica"	676,69 ha
4. G.J. "Crno Osovje – V. Lisac"	2.027,85 ha
5. G.J. "Babina Gora"	1.622,74 ha
6. G.J. "Koranska Dubrava (z.z.)	2.001,05 ha
(tada bez osnova gospodarenja)	
Sveukupno	11.753,60 ha

Ovi podaci vrijede za Šumariju Slunj sve do 1963. godine do formiranja Vojnog poligona, a danas do Vojnog vježbališta "Eugen Kvaternik" Slunj.

4. USPJESI ŠUMARIJE U TOM RAZDOBLJU

Razdoblje od 1954. godine do 1960. godine karakterizira uspon i značaj Šumarije Slunj. Šumarija Slunj zapošljava značajan broj Slunjana, obavlja značajna i uspješna pošumljavanja, otvara šumske predjele šumskim cestama, ima glavno stovarište na željezničkoj stanici Vojnovac, upraviteljima najmodernije osobno

vozilo u to doba sa šoferom. Šumarija stipendira studenta na šumarskom fakultetu u Zagrebu, uređuje okoliš Slunja i dr. To je jedna od najbolje organiziranih šumarija i financijski najjača, sa značajnim osobnim primanjima svojih djelatnika.

5. ŠUMSKO GOSPODARSTVO KARLOVAC

Sredinom 1960. godine dolazi do novog i značajnog događaja u organiziranosti šumarstva, odnosno do formiranja šumskih gospodarstava.

To je okupnjavanje djelatnosti šumarstva odnosno objedinjavanje svih radova na uzgajanju zaštiti i čuvanju šuma, na iskorišćivanju šuma, na uređivanju šuma

te na objedinjavanju većine pomoćnih djelatnosti u šumarstvu, u korišćenju sporednih šumskih proizvoda, u šumskom transportu, na izgradnji šumskih prometnica i drugih graditeljskih objekata potrebnih za šumarstvo te lova i lovog turizma u jednu radnu organizaciju.

Šumarija Slunj do sada kotarska ustanova sa samostalnim financiranjem sa svojim ispostavama Šumarijama Cetingrad i Rakovica, ulazi u sastav Šumskog gospodarstva Karlovac kao radna jedinica. U sastav Šumskog gospodarstva Karlovac ulaze sve šumarije na

području kotara Karlovac. Ubrzo se formiraju pogon Mechanizacija (transport s radionicom i servisom za održavanje), zatim Građevna uprava za gradnju i održavanje šumskih cesta, Odjel za uređivanje šuma i Radna zajednica zajedničkih poslova.

6. VOJNI POLIGON SLUNJ

Godine 1963/64. Skupština SFRJ, odnosno Savezni sekretarijat za poljoprivredu i šumarstvo, proglašava šume G.J. "Kneja" – Grbin Palež, "Hum"-a i G.J. "Babina Gora" za šume s posebnom namjenom odnosno za vojne potrebe. Osnovan je Vojni poligon "Slunj", sada Vojno vježbalište "Eugen Kvaternik" Slunj.

Šumarija Slunj kao radna jedinica u Šumskom gospodarstvu Karlovac gubi velik dio svoga područja, odnosno svojih šuma zajedno s etatom u G.J. "Kneja", G.J. "Hum" i G.J. "Babina gora". Po površini šuma smanjuje se na oko 5000 ha, odnosno više od polovice, dok se šumski fond šumarije Slunj i etat smanjuju još drastičnije.

To je razdoblje odlaska upravitelja šumarije Slunj inženjera Ive Franjkovića u Karlovac u RZZP Planski odjel. Šumsko gospodarstvo Karlovac razmata da li uopće da ostane Šumarija Slunj kao radna jedinica.

Vojnim poligonom općina Slunj gubi velik dio prihoda od šumarstva i poljodjelstva – stočarstva posebno, a smanjuje se i pučanstvo općine. Privatni posjednici bili su isplaćeni i raseljeni, a šumarstvo osim gubljenja šuma, šumskih zemljišta etata i šumskog fonda gubi sve investicije uložene u otvaranje cesta na tom području, uložena sredstva za pošumljavanje i podizanje novih kultura crnogorice, Općenarodna imovina prelazi u vojne svrhe u vlasništvo JNA bez naknade šumarstvu. To je militarizacija i povratak "Vojne krajine" na ovaj teren.

Da bi ostali i dalje svi uposleni, Šumarija Slunj uz odobrenje i privolu JNA obavlja i dalje neko vrijeme sjeću i izradu šuma u široj zoni, odnosno u onim dijelovima Vojnog vježbališta gdje nema izravne opasnosti po život šumskih radnika – drvosječa i to na svoju odgovornost, odnosno odgovornost upravitelja šumarije i njegovih stručnih suradnika – poslovođa. Takvo stanje potrajalo je nekoliko godina. U međuvremenu se Vojno vježbalište širi na područje kotara Ogulin, odnosno na šume susjednih šumaija Plaški i Josipdol. JNA dobiva veći otpor od šumara Kotara Ogulin, jer šume postaju osnovno sredstvo šumskog gospodarstva. Vojska ipak pobjeđuje, te šumare šumskog gospodarstva Karlovac i šumskog gosp. Ogulin odnosno njihove radne jedinice susjedne šumarije "tjera" iz Vojnog vježbališta, a na ulazu cesta koje su gradili šumari lokalnih šumarija, JNA postavlja ulazne rampe s naoružanim vojnicima na straži.

Nije nam cilj da napadamo JNA i sustav, ali Vojno vježbalište postaje "država u državi". Tu se organizira gospodarenje po vojnem režimu. Šuma se sječe nemilosrdno, nestručno, neracionalno. Bukovi trupci za furnir i ljuštenje režu se za ogrjev pojedinim vojnim časnicima i dočasnicima (oficirima i podoficirima). Općina Slunj nema nikakvo pravo na velikom i značajnom području svoje društveno političke zajednice. Organiziraju se svečani lovovi na divljač, ribolov na rijeci Mrežnici i sve to za prijatelje i izabranu "elitu". Najveća opasnost "narodnoj" vojsci, odnosno JNA, je susjedno lokalno pučanstvo, pa počinje gradnja ograde oko vojnog vježbališta s armiranim betonskim stupovima i čeličnom žičanom mrežom te bodljikavom žicom visine preko 2 m, tako da ne može imati slobodu kretanja ni divljač koja se u prirodi slobodno kreće bez zapreka. Na vojno vježbalište više ne smije ni zec, srna, vjeverica, lisica, kuna. Jedino nam nije jasno kako ti visoki vojni časnici nisu uspjeli zabraniti pticama da prelijeću preko "svetog" mjesta, vojnog vježbališta "Slunj", kada sele na jug u toplije krajeve. Da završimo, nije samo Kina poznata po svom "kineskom zidu", jer ga je dobio i Slunjski kraj, a posebice hrvatsko selo Podmelnica.

Ipak je Slunj s okolicom dobio "nagradu za dobročinstvo", što je prihvatio Vojno vježbalište na svome svetom tlu 1991. godine kada se na Slunj i razoružan slunjski puk srušila sila Jugoslavenske narodne armije avionima, tenkovima, topništvom te pješačkim naoružanjem teritorijalne obrane, kojega su oteli slunjskom puku.

Vojno vježbalište "Eugen Kvaternik" Slunj, ako i sada nastavi stvarati svoj "feud", odnosno ako Hrvatska vojska počne iskorisćivati šume ovog vježbališta bez "Hrvatskih šuma" Šumarije Slunj i šumarske struke, lokalne i postojeće, opet će stvarati zid i odvajati se od svoga hrvatskog naroda. To je mišljenje autora ovih redaka.

7. ZAKON O UDRUŽENOM RADU I "OOURIZACIJA"

1973. godine izlaze Ustavni amandmani i Zakon o udruženom radu (ZUR). To je pokušaj državne politike tj. CKSKJ, odnosno ideologa radničkog samoupravljanja da se radničko samoupravljanje spusti što niže na sve pore društveno-političkog sustava, a tako i u šumsko gospodarstvo. Šumska gospodarstva Karlovac postaje organizacija udruženog rada, a radne jedinice – šumarije postaju osnovne organizacije udruženog rada (OOUR-a). Šumarije dobivaju, odnosno biraju radničke savjete, imaju svoju osnovnu organizaciju SK i svoga sekretara. Financijski samostalno posluju i ima-

ju svoj žiro račun. Isto tako u šumarstvu općine Slunj formirane su tri osnovne organizacije udruženog rada šumarije Cetingrad, Rakovica i Slunj.

1974. godine SFRJ dobiva novi Ustav po kojem općenarodna imovina postaje društveno vlasništvo.

Šumarija Slunj kao OOUR-a teško može biti pozitivna, jer s malim etatom i mnogo obveza iz osnova gospodarenja po uzgojnim radovima, pa preuzima sjetu i izradu godišnjeg etata u G.J. "Pištenica" Šumarije Rakovice. To traje nekoliko godina.

8. RAD OOUR-a "ŠUMARSTVO" SLUNJ

Šumarska struka utvrđuje da OOUR-a kako bi bila pozitivna u poslovanju, odnosno kako bi imala sredstva za jednostavnu i dio proširene biološke reprodukcije mora imati površinu pod šumom najmanje 20 000 ha, a godišnji etat također veći od 20 000 m³ godišnje.

OOUR-a u Šumskom gospodarstvu Karlovac smanjuje svoj broj i formiraju se uglavnom po općinama kotara Karlovac. Tako općina Slunj dobiva jednu OOUR-a koja dobiva naziv OOUR-a "Šumarstvo" Slunj, a u svom sastavu ima tri radne jedinice Šumarije Cetingad, Rakovicu i Slunj. Isto tako formiraju se OOUR-a Šumarstvo Jastrebarsko, OOUR-a "Šumarstvo" Karlovac i OOUR-a "Šumarstvo" Vrginmost i OOUR-a "Šumarstvo" Vojnić, dok općina Duga Resa ostaje bez OOUR-a, a Šumarija Duga Resa ulazi u sastav OOUR-a "Šumarstvo" Karlovac.

Šumarije, radne jedinice imaju na čelu upravitelje inženjere šumarstva, dok OOUR-a Šumarstva na čelu imaju direktore – gotovo isključivo inženjere šumarstva.

Konačno se u Slunjku kao središtu slunjskog kraja, da ne kažem Korduna jer to postaje Karlovac, ponovno vodi šumsko-gospodarska politika. Ova organizacija djeluje od 1. siječnja 1977. godine, a djelovat će do nove organizacije funkcionalnog šumarstva. OOUR-a "Šumarstvo" Slunj iako djeluje relativno kratko (od 1. siječnja 1977. g. do 31. prosinca 1984. g.) svega osam godina ostavilo je značajne uspjehe u šumarstvu i šumarskoj struci ovoga kraja. To je razdoblje ljetnih pošumljavanja s omladinskim radnim brigadama – SORA. Sadi se crnogorica, borovi, smreka, ariš, duglazija iz kontejnera s obloženim korijenom.

Početak ovih radnih akcija ljetnog pošumljavanja obavljen je na području općine Slunj OOUR-a Šumarstva Slunj, R.J. Šumarije Rakovica na bujadnicama brda "Bliznica", a spada u G.J. Lipovaču 1981. godine. Kasnije ovaj objekat uspješnog pošumljavanja nosi naziv Rendulić Brdo, jer je to najbliže naselje ovom objektu. Pošumljavanje se nastavlja na Broćancu, u Mašvini, u Blagaju, u Primišlju i u Poloju. Pošumlja-

vanje se obavljalo osim SORA-e i s lokalnim stanovništvom, školama, vatrogascima, sindikatima šumarstva i drugih radnih organizacija.

OOUR-a Šumarstvo Slunj u akcijama pošumljavanja nema konkurenциje u šumskom gospodarstvu Karlovac, a nije skromno reći da je i najintenzivnije u Republici Hrvatskoj.

R. jedinica	G.J.	odjel	odsjek	ha	
Rakovica	Lipovača	32	a	5,00	
		32	b	70,00	
		33	a	110,00	
Ukupno				185,00	
Slunj	Mašvina	17	b	19,83	
		18	a	35,91	
		19	a	35,10	
		20	a	29,26	
Ukupno				120,10	
Slunj	Krem. Glavica	1	a	40,04	
		1	b	7,80	
		10	c	9,18	
		20	a	11,89	
		20	c	12,68	
Ukupno				81,59	
Slunj	Kor. Dubrava	15	b	50,00	
		2	b	8,00	
		3	b	5,76	
		11	d	33,93	
		12	c	83,58	
		14	a	27,19	
		15	e	11,04	
		16	a	64,85	
		17	e	22,85	
		17	b	4,60	
Ukupno				311,80	
Slunj	C. Osovje-V. Lisac	15	b	2,00	
		55	b	3,00	
		9	a	23,80	
		23	a	12,00	
		61	a	22,20	
		62	a	32,20	
Ukupno				95,20	
Sveukupno				793,69	

Napominjemo da je Tvornica celuloze Krško finansirala pošumljavanja i njegu u Š.G. Karlovac, pa tako i OOUR-a Šumarstvo Slunj znatnim sredstvima kao svoju sirovinsku bazu.

Grade se protupožarne prosjeke te protupožarni priazni putovi s elementima šumske ceste.

Podaci o količinama pošumljenih površina i sadnici, prosjeka i šumske cesta prikazat ćemo u tablicama, ali nećemo pretjerati ako kažemo da je u razdoblju od 1981. do 1991. g. pošumljeno 2000 ha bujadnica na području općine Slunj, najviše na terenu Šumarije Slunj. OOUR-a Šumarstvo Slunj posluje pozitivno, po-

maže pri školovanju učenika srednjih škola kao i studenata na fakultetima. Domaćin je terenske nastave JUFRO-a na Točku. Često se na njegovom terenu organizira sastanak stručnog kolegija Š.G. Karlovac, u Rastokama se primali znanstvenici, izletnici, stručne ekskurzije, umjetnici i sl. Svi ovi događaji bilježeni su i evidentirani u Šumskoj kronici, koja je za vrijeme Domovinskog rata i četverogodišnje okupacije Slunja od Jugoslavenske armije i srbo-četničkih naoružanih formacija te lokalnog srpskog puka, nestala, vjerojatno izgorjela.

9. FUNKCIONALNA ORGANIZIRANOST ŠUMARSTVA

Zakonom o šumama iz 1983. godine (NN br. 76/83) tijekom 1984. godine provodi se reorganizacija uz funkcionalno formiranje OOUR-a. Tada je OOUR-a Šumarstva Jastrebarsko, odnosno Općina Jastrebarsko, širenjem grada Zagreba pripala Zajednici općina Zagreb, a ne Karlovac, gdje je prije pripadala.

Teško je došlo do nove funkcionalne organiziranosti, jer općina Jastrebarsko neda iz svoje sredine odlazak OOUR-a.

Formirane su na razini Šumskog gospodarstva Karlovac dvije OOUR-a i to OOUR-a za uzgoj i zaštitu šuma sa sjedištem u Jastrebarskom i OOUR-a za iskorišćivanje šuma sa sjedištem u Karlovcu. Funkcionalno organiziranje šumarstva utječe na značajne promjene u Slunj. OOUR-a Šumarstva Slunj ukida se i prestaje s radom. Nitko od društveno-političke strukture ne buni se i ne bori za ostanak OOUR-a Šumarstva u Slunj. Slunj i dalje ostaje društveno-političkim organizacijama, političarima, stručnjacima, doktorima i dr. odskočna daska za odlazak u Karlovac, Zagreb pa i dalje.

U Slunj su оформljene dvije radne jedinice – šumarije i to R.J. za uzgoj i zaštitu šuma i R.J. za iskorišćivanje šuma. Teško prolazi ukidanje šumarije Cetingrad i Rakovica, gdje su оформljena dva revira u svakoj šumariji, i to revir za uzgoj i zaštitu te revir za iskorišćivanje šuma. Opet se u ovim sredinama javlja mišljenje da im Slunj sve "krade", da im je oduzeo općine, a sada i šumarije.

Bitno je bilo kod ove reorganizacije da nitko nije ostao bez posla, da su u nižim strukturama svi ostali na svojim radnim mjestima, da nitko iz Cetingrada i Rakovice nije morao ići na rad u Slunj. Čak se tumačilo i pričalo da šumarije ostaju i dalje kao što su bile i prije odnosno R.J.

Kroničari, uređivači u osvrtu na organiziranost u osnovama gospodarenja i danas pišu da su šumarije Cetingrad i Rakovica i dalje postojale, što nije istina i nije u skladu sa službenim i stvarnim stanjem na terenu. Osnove gospodarenja ovih šumarija nalazile su se u

Slunj, gdje se u njima vodi evidencija sječe i izrade, odnosno gdje je pečat i evidencija čekića i dr. Ne treba skrivati činjenicu da je bilo tako kako je bilo, a ne kako je netko želio da bude. R.J. za uzgoj i zaštitu šuma Slunj sastavni je dio OOUR-a za uzgoj i zaštitu šuma u Jastrebarskom, a R.J. za iskorišćivanje šuma Slunj sastavni je dio OOUR-a za iskorišćivanje šuma u Karlovcu, dok su oba OOUR-a u šumskom gospodarstvu Karlovac kao i prije, sa svim pratećim Odjelima Radnim jedinicama i RZZP na čelu.

R.J. za uzgajanje i zaštitu šuma u razdoblju od 1985-1990. godine imala je velik i težak posao na njezi pošumljenih površina crnogorice, na sjetri i košnji korova, odnosno bujadi u jesen prije snijega. Organizirano je uništavanje korova zrakoplovima u suradnji s poljoprivrednim zrakoplovstvom iz Zagreba. Registrirana je za te potrebe zračna luka Salopek, luka u Furjanu, odnosno Bogovolji. Iz zraka je tretiran korov (bujad) u G.J. Mašvina, s eidokorom u kolovozu mjesecu. Ova akcija imala je velik uspjeh u zaštiti sadnica od korova, odnosno bujadi za nekoliko godina.

Zaštita pošumljenih površina od požara bio je prioriteten zadatak ove R.J.. Za vrijeme povećane opasnosti od pojave požara organizirana je čuvarska služba, opažačka, dojavna, a nakon dojave brza intervencija DVD-a Slunj. DVD Slunj u ovim akcijama bio je prvi na spašavanju pošumljenih površina. Njihovom zaslugom i zaslugom svih djelatnika R.J. za uzgoj i zaštitu šuma, u Slunj nije bilo jačih požara niti značajnijih šteta od istih.

10. ŠUMARSTVO U DRŽAVI HRVATSKOJ

Zakon o šumama Republike Hrvatske (pročišćeni tekst) iz 1990. godine (NN br. 52/90 od 12. prosinca 1990. godine) proglašava šume i šumska zemljišta državnim vlasništvom, osim šuma i šumskih zemljišta u privatnom vlasništvu.

U članku 16 istog Zakona piše:

“Šume i šumska zemljišta na teritoriju Republike, osim šuma i šumskih zemljišta u privatnom vlasništvu, jesu u državnom vlasništvu Republike Hrvatske”.

Na temelju ovoga Zakona osnovano je Javno poduzeće za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj p.o. Zagreb sa sjedištem u Zagrebu, a sastoji se od Direkcije, Uprava šuma i Šumarija. Šumsko gospodarstvo Karlovac postaje Uprava

Slika 5. Sadašnja panorama grada Slunja gdje je zgrada Šumarije Slunj u središtu slike

šuma Karlovac, a šumarije Cetingrad, Rakovica i Slunj pritom ulaze u sastav Uprave šuma Karlovac.

16. prosinca 1991. godine Šumarija Slunj okupirana je zajedno s gradom Slunjom, Šumarija Rakovica nešto prije, a Šumarija Cetingrad nešto kasnije.

Olujom u kolovozu 1995. godine oslobođen je Slunjski kraj, pa tako počinju raditi i djelovati Šumarije Cetingrad, Rakovica i Slunj.

Slika 6. Sadašnji djelatnici Šumarije Slunj

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o šumama (NN br. 13/02 od 01. ožujka 2002. godine) Javno poduzeće prelazi u Trgovačko društvo Hrvatske šume d.o.o. Uprava šuma Karlovac dobiva dodatak, pa se zove Uprava šuma Podružnica Karlovac.

LITERATURA:

- Božičević, I. 2000. Uzorak za pisanje i izradu Šumske kronike za sve šumarije Uprave šuma Delnice, Uprava šuma Delnice.
- Ilustrirana povijest Hrvata, grupa autora, 1971., Stvarnost Zagreb.
- Klaić, V. 1981. Povijest Hrvata od najstarijih vremena do svršetka XIX stoljeća, Knjiga 1.-5., Nakladni zavod Matice Hrvatske Zagreb.
- Klepac, D. 1997. Iz šumarske povijesti Gorskog kotara u sadašnjost, Hrvatske šume Zagreb.
- Kruhek, M. 1997. Cetin, grad izbornog sabora kraljevine Hrvatske 1527, Županija karlovačka.
- Kruhek, M. 1993. Graditeljska baština Karlovačkog pokuplja, Matica Hrvatska Karlovac.
- Žalac, T. 1990. Rastoke na slapovima Slunjčice, Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture, Zagreb.

SUMMARY: The topic deals with historical, social, cultural, organisational, economic, scientific, research and other activities in the region of Slunj spanning a period from the arrival of Croats in these parts to the present time. It focuses particularly on the activities related to forests and forestry in the region.

The topic has been divided into two parts:

The first part covers the history of the Croatian people, their settling in these areas and the conditions of that period, the formation of dukedoms and small states up to King Tomislav, as well as the break-up of the kingdom, the Croatian-Hungarian kingdom to Turkish onslaughts on these regions, the defence against the Turks, the dukes of Frankopans, the Military Border region, the Slunj regiment and income municipalities up to the end of the Second World War in 1945.